

Museovirasto

Evangelisluterilaisten seurakuntien kulttuuriperintö – lainsäädäntö

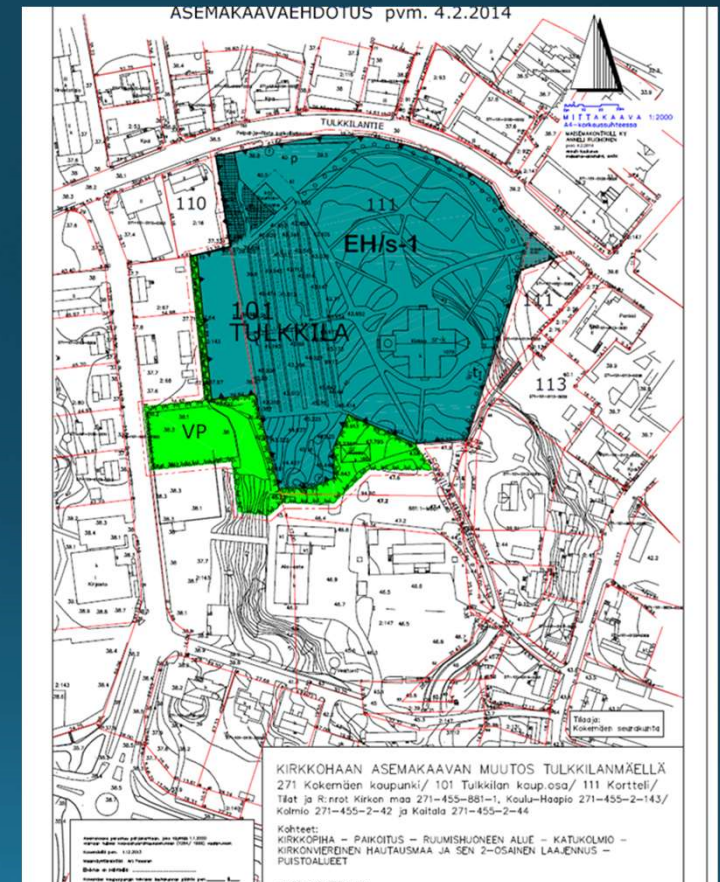
Kulttuuriympäristöpalvelut Laura Tuominen

Kirkkokuntien kulttuuriperintö - suojele

- Kahden kirkkokunnan hallintolakeihin sisällytetty suojelusäännöksiä:
 - Kirkkolaki
 - Laki ortodoksisesta kirkosta
- Kirkollisen rakennussuojelun johto on evankelis-luterilaisen kirkon Kirkkohallituksella – ja ortodoksisen kirkon Kirkollishallituksella.
- Keskeisin lainsäädäntövalta on Kirkolliskokouksilla – eduskunnalla lakien osalta vain vahvistava rooli.
- Kirkkolakien lisäksi seurakuntien kulttuuriperinnön suojelussa keskeisiä maankäyttö- ja rakennuslaki, nk. rakennusperintölaki ja muinaismuistolaki (kuntien ja valtion päätösvalta).

Maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL)

- Eri kirkkokuntien ja uskonnollisten yhteisöjen rakennuksia ja alueita suojellaan myös maankäyttö- ja rakennuslain mukaisella kaavoituksella, riippumatta siitä ovatko ne kirkkolain tarkoittamia kirkollisia rakennuksia vai eivät.
- Toisinaan kaavan suojelumerkinnässä kyse vain nk. informatiivisesta aineksesta, joka vain viittaa esim. kirkkolain tai muinaismuistolain suojeluun.
- Alueidenkäyttöön ja rakentamisen ohjaukseen liittyvissä lausuntoasioissa työnjako Museoviraston ja alueellisten vastuumuseoiden välillä perustuu uuteen Museolakiin ja parhaillaan vakiintuvaan työnjakoon.
- Suuri osa kirkkojen ympäristökokonaisuuksista on MRL:n valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisiin VAT/RKY-alueisiin, www.rky.fi

Muinaismuistolaki (MML)

- Arkeologinen kulttuuriperintö on osa monia seurakuntien kiinteistöjä, kirkollisia rakennuksia, niiden ympäristöjä ja hautausmaita. Osa tästä kulttuuriperinnöstä on rauhoitettu muinaismuistolaila kiinteinä muinaisjäännöksinä.
- *Arkeologisen kulttuuriperinnön opas, Uskonnon harjoittaminen* -osio <http://akp.nba.fi/>
- MML 1 § mukaan kiinteään muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa on kielletty.
- MMLn 11 §:n mukaan kiinteään muinaisjäännökseen kajoamiseen voidaan tosin myöntää kajoamislupa, jos muinaisjäännös tuottaa merkitykseensä nähden kohtuutonta haittaa.
- Kaikkeen kiinteään muinaisjäännökseen kajoavaan tutkimukseen eli muinaisjäännöstä tavalla tai toisella muuttavaan tutkimukseen – oli se näytteenottoa, kaivamista, korjaamista, purkamista tms. - tarvitaan Museoviraston MMLn 10 §perusteella myöntämä tutkimuslupa.
- Museovirasto antaa lausunnon asiassa yhteistyössä alueellisen vastuumuseon kanssa, jos Museovirasto on kirkkolain nojalla asiantuntijana. Muutoin lausunnon antaa kulttuuriympäristötehtäviä hoitava alueellinen vastuumuseo.
- Lausunnon antamisesta vastaava asiantuntijataho tarkistaa ja tarvittaessa päivittää Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä kohdetta koskevat tiedot ja alueen rajauksen.
- Historiallisen ajan hautoja, niiden suojeluun liittyviä kysymyksiä, toimivaltaisia viranomaisia ja viranomaisten rooleja käsitellään arkeologian näkökulmasta tarkemmin Museoviraston ohjeessa *Historiallisen ajan hautapaikat ja arkeologinen kulttuuriperintö*.

Laki rakennusperinnön suojelemisesta

- Käytetään suojelukeinona pääasiassa asemakaava-alueiden ulkopuolella ja silloin kun rakennuksen ulkoasun lisäksi suojellaan arvokkaita sisätiloja (vrt. KL).
- Päätöksen tekee ELY-keskus
- Esityksen voivat tehdä omistaja, valtion viranomainen, maakunnan liitto, kunta, alueellinen vastuumuseo, rekisteröity yhteisö (tehtävänsä mukaan). Lisäksi saamelaiskäräjät ja kolttien kyläkokous.
- Museovirasto ELYn ohella noudattamista valvova taho ja lisäksi valtakunnallinen asiantuntija, joka neuvoo ja antaa lausuntoja.

2021 alkaen:

- Ympäristöministeriö ei enää vahvista ELYn päätöstä.
- Muutoksenhaku alueelliseen hallinto-oikeuteen.
- Kohteen omistaja tai haltija voi hakea ELYltä lupaa poiketa suojelupäätöksestä (erityisen painava rakennusperinnön käyttöä tai hoitoa edistävä peruste). Muutoksenhaku kuten edellä.
- Tarvittavat muutokset tehty myös rikoslakiin, 48 luvun 6 § rakennussuojelurikoksen määritelmään.

Evankelis-luterilainen kirkkolaki (KL)

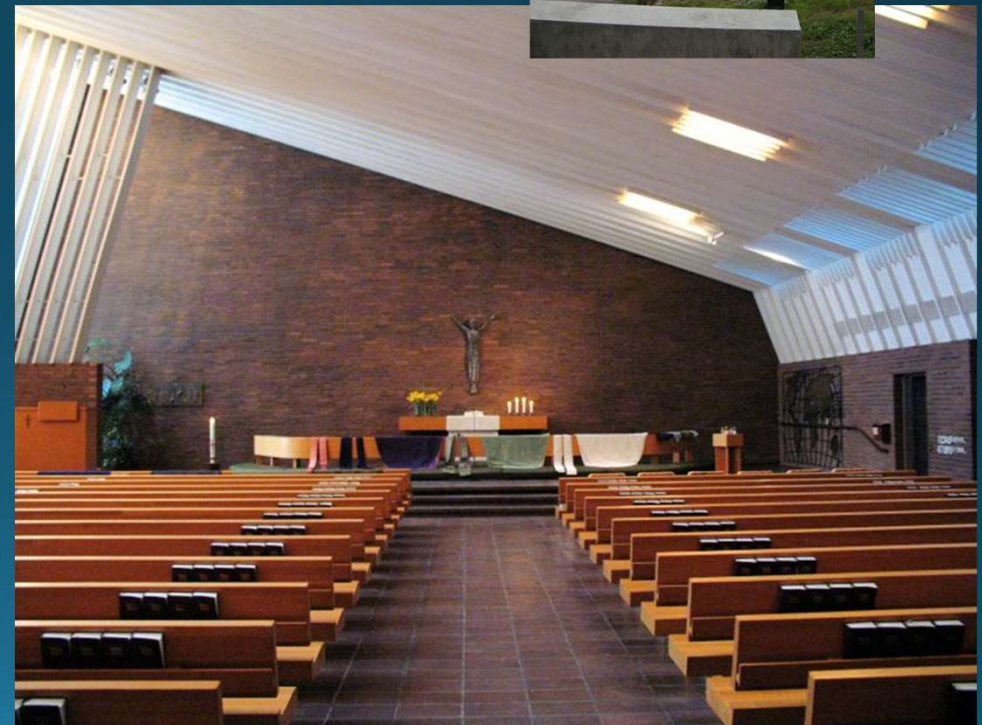
- Lain menettelyt kohdistuvat vain kirkollisiin rakennuksiin. Niitä ovat kirkot, kellotapulit ja siunaus- ja hautakappelit sekä hautausmaalla olevat niihin rinnastettavat rakennukset. Lisäksi säännös siitä, että kirkkopihaan, sen ja hautausmaan aitaan ja porttiin ja myös sankarihautausmaahan sovelletaan mitä kirkollisista rakennuksista säädetään.
- Suojelee automaattisesti kirkolliset rakennukset, jotka on rakennettu ennen vuotta 1917. Kohdistuu myös kiinteään sisustukseen, maalauksiin ja taideteoksiin sekä "pihapiiriin".
- Kirkkohallitus voi määrätä tätä myöhemmin käyttöön otetun kirkollisen rakennuksen suojeltavaksi, jos perusteltua rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan tai erityisten ympäristöarvojen kannalta.
- Kirkkohallitus päättää suojelusta omasta, seurakunnan, tuomiokapitulin tai Museoviraston aloitteesta.
- Kirkolliset rakennukset, joiden käyttöön ottamisesta kulunut 50 vuotta eivät useinkaan ole suojeltuja, mutta niidenkin olennaista muuttamista koskevista suunnitelmista on aina pyydettävä Museoviraston lausunto.

Muutokset – lausuntopyynnöt

- Seurakunnan tai seurakuntayhtymän on ennen päätöksen tekemistä varattava Museovirastolle tilaisuus antaa asiasta lausunto, jos päätös koskee suojellun tai sellaisen kirkollisen rakennuksen, jonka käyttöön ottamisesta on kulunut 50 vuotta,
 - olennaista muuttamista
 - purkamista
 - käyttötarkoituksen muuttamista
- Lausunto on pyydettävä jo asiaa koskevasta suunnitelmasta, hankesuunnitelmasta tai suunnitelmaluonnoksista.
- Rakennusten kunnossapito on seurakunnan asia. Siihen kuuluvat ne parantavat toimenpiteet, jotka eivät olennaisesti muuta rakennuksen ulko- tai sisäasua.
- Olennaisen muutoksen ja kunnossapidon raja määritelty joustavalla normilla. Tulkinta on tapauskohtainen (KL kommentaari 2008).
- Olennainen on usein näkyvä sisätilaan, ulkoasuun tai rakenteisiin kohdistuva muutos. Voi olla olennainen silloinkin, kun on aikaisempaan asuun palauttava.

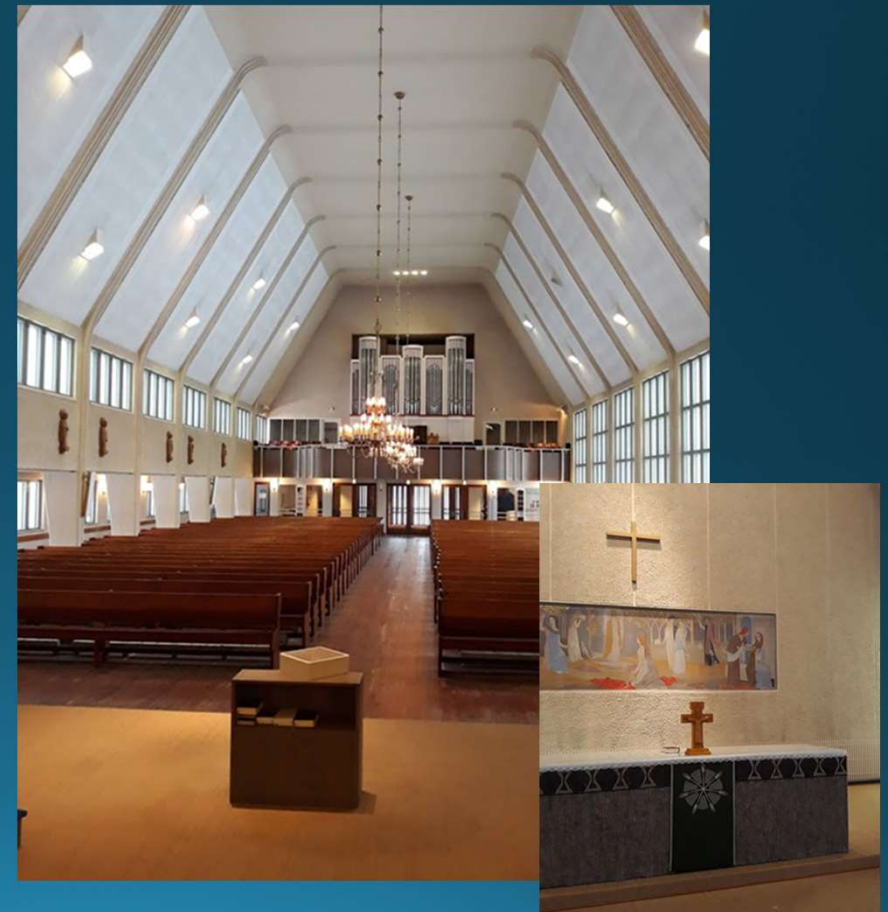
KHO:n ennakkopäätös 1997

- Kirkollisen rakennuksen määritelmä nojaa rakentamisen JA vihkimisen prosesseihin. Kirkoksi vihkiminen ei siis yksinään tuo rakennukselle kirkollista statusta.
- Vuoden 1869 kirkkolaista lähtien kirkon rakentaminen on lain mukaan edellyttänyt hallinnollista päätöstä. Sitä vanhempien kirkollinen status on kiistaton.
- Kirkkona tunnettu ja käytetty rakennus ei ole hallinnollisesti kirkollinen rakennus, jollei sitä ole noiden säännösten mukaan rakennettu.
- Siunauskappeleiden osalta edellytys on otettu kirkkolakiin ensimmäisen kerran vasta vuonna 1964.

KL suojele - Kirkolliset rakennukset 1917 ->

- Näitä erillisiä suojelupäätöksiä on tähän mennessä tehty 45 ja vain kirkkoista.
- Yhtä lukuun ottamatta perustuneet Museoviraston 2000-luvun alussa valmistelemiin suojeluesityksiin 44 kirkosta .
- Suojeluesitysten valmisteluun liittyvät lausuntopyynnöt omistajille eli seurakunnille.
- Ks. Museoviraston julkaisu Suomalaista kirkkoarkkitehtuuria 1917 – 1970.
- Tarve siunauskappeleita koskeville suojeluesityksille on ilmeinen ja niitä valmistellaan Museovirastossa, lausuntokierrokselle 2021.
- Taustoittava selvitys *Siunauskappeli rakennustyyppinä*, <https://www.museovirasto.fi/uploads/Meista/Julkaisut/evankelis-luterilaiset-siunauskappelit.pdf>

HAMINA, RISTINIEMEN SIUNAUSKAPPELI
TIMO JA TUOMO SUOMALAINEN 1965
KUVAT: JOHANNA PANKAKOSKI

Suojeluesityksen perusteet

Merkittävyyden perusteet:

- Rakennushistoria
- Rakennustaide
- Rakennustekniikka
- Erityiset ympäristöarvot

Kriteerit:

- Harvinaisuus
- Edustavuus
- Historiallinen todistusvoimaisuus

Lisäksi:

- Eheys-integriteetti-säilyneisyys
(em. näkökulmista)

Muutoksenhaku

Museovirasto saa hakea valittamalla muutosta seurakunnan ja seurakuntayhtymän päätökseen, joka koskee suojellun kirkollisen rakennuksen

- olennaista muuttamista
- purkamista
- käyttötarkoituksen muuttamista

Museovirasto voi valittaa myös kirkollisen rakennuksen suojelua koskevasta Kirkkohallituksen päätöksestä.

Museoviraston julkaisu

Suunnattu ennen muuta seurakuntien
työntekijöille ja luottamushenkilöille

Opasta voivat käyttää myös rakennuttajat,
suunnittelijat, urakoitsijat ja töiden suorittajat.

Aiheina mm. hyvä ylläpito ja hoito sekä korjaus-
ja muutoshanke kirkollisessa rakennuksessa.

Kirkollisten
rakennusten
hoito ja
restaurointi

Miksi seurakuntien rakennuksia puretaan?

Taloudelliset syyt – korjauskustannukset, ylläpitokustannukset

Käyttöasteen pieneneminen – kävijöiden määrän väheneminen, jäsenmäärän väheneminen, kaupungistuminen

Seurakuntien yhdistyminen – ylläpidettävien kiinteistöjen määrä

Kiinteistöstrateginen ajattelu – kiinteistöjen salkuttaminen, korjausvelan laskentaperiaatteet

Tekniset syyt – mm. kosteusongelmat, sisäilmakysymykset

Ennakoivan suojelutoiminnan vähäisyys – Museovirasto ja alueelliset vastuumuseot, hallinnon resurssit ja roolit

Kuva: Soile Tirilä